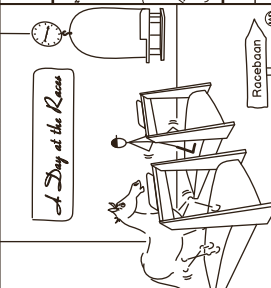
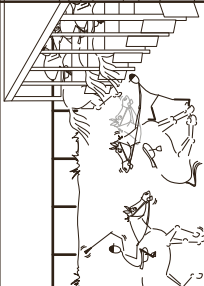
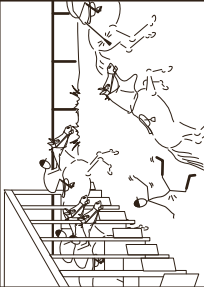
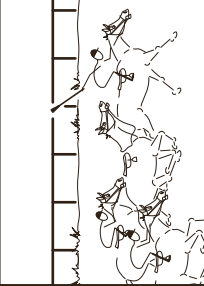
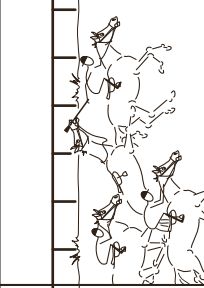
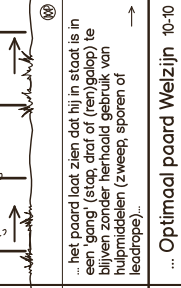
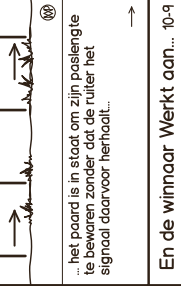
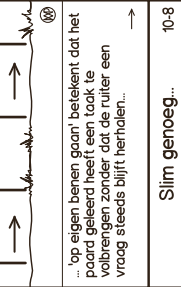
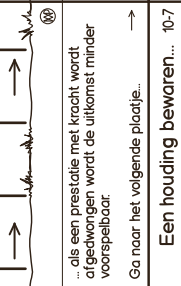
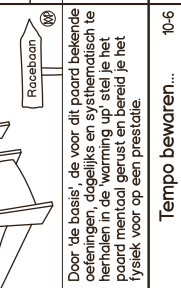
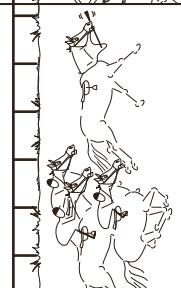
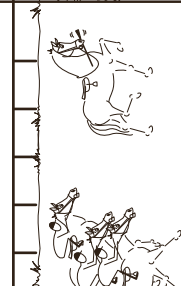
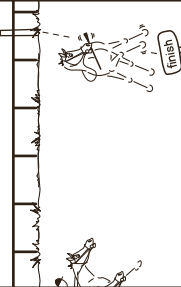
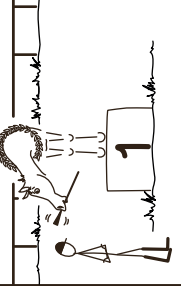

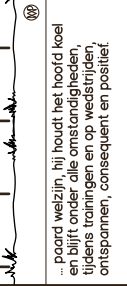
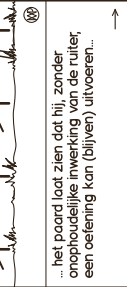
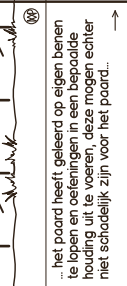
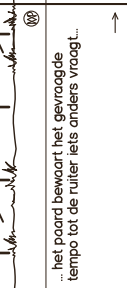

10 Zelf doen & Blijven gaan!

ISES 10

De Basis? Dagelijkse kost!	10-1	Geen Geweld...	10-2	Blijven gaan...	10-3	Het ritme bewaren...	10-4	Overdaad schaadt...	10-5
									
Door 'de basis', de voor dit paard bekende oefeningen, dagelijks en systematisch te herhalen in de 'warming up' stel je het paard mentaal gerust en bereid je het fysiek voor op een prestatie. als een prestatie met kracht wordt afgedwongen wordt de uitkomst minder voorspelbaar. Ga naar het volgende plaatje... op eigen benen gaan! betekent dat het paard geleerd heeft een taak te volbrengen zonder dat de ruiter een vraag steeds blijft herhalen... het paard is in staat om zijn paslengte te bewaren zonder dat de ruiter het signaal daarvoor herhaalt... het paard laat zien dat hij in staat is in een 'gang' (stap, traaf of (ren)galop) te blijven zonder herhaald gebruik van hulpmiddelen (zweep, sporen of leedrope)...	...
Tempo bewaren...	10-6	Een houding bewaren...	10-7	Slim genoeg...	10-8	En de winnaar Werkt aan...	10-9	Optimaal paard Welzijn	10-10
									
... het paard bewaart het gevraagde tempo tot de ruiter iets anders vraagt... het paard heeft geleerd op eigen benen te lopen en oefeningen in een bepaalde houding uit te voeren, deze mogen echter niet schadelijk zijn voor het paard... het paard laat zien dat hij, zonder onopbouwelijke inwerking van de ruiter, een oefening kan (blijven) uitvoeren... paard welzijn, hij houdt het hoofd koel en blijft onder alle omstandigheden, tijdens trainingen en op wedstrijden, ontspannen, consequent en positief.	...	Wil je aan de slag met WOW of deze poster zelf printen? www.paardwelzijn.nl www.horsewelfare.com www.equitationsscience.com	...

www.paardwelzijn.nl

De ISES-WOW Mini Poster

1 Veiligheid & Voorkennis 2 Eten & Drinken en zo 3 Gevoel & Gemoe, 4 Kennen & (kalm) Kunnen, 5 Denken & Doen, 6 Toevallig Leren, 7 Associatief Leren, 8 Stap voor Stap, 9 Super Signalen, 10 Zelf doen & Blijven gaan!

www.equitationsscience.com

Download de MAXI POSTER of meer op www.paardwelzijn.nl

W.O.W. Werken aan Optimaal paard Welzijn is gebaseerd op de 10 ISES richtlijnen.

Kijk op www.equitationsscience.com

Erkentelijkheid

Wij willen graag onze erkentelijkheid uitspreken naar het bestuur en de leden van de International Society for Equitation Science (ISES). Want het was door hun onophoudelijke inzet en wil tot samenwerking dat wij vandaag de dag beschikken over DE 10 ISES principes voor leren en trainen.

www.equitationscience.com

Anne Muller,
Akasha College
+31 615316592
secretariaat@akasha-college.nl
www.paardwelzijn.nl

Machteld van Dierendonck,
Equus Research | Therapy
www.equusresearch.nl
machteld@equusresearch.nl

Pascale Nales
Webmaster, Graphics
pn-design@home.nl

9 Super Signalen

ISES 9

Elk signaal zijn eigen betekenis 9-1		DE stille zit stoort niet 9-2		Systematisch Signalen kopiëren 9-3		JA is altijd JA! 9-4		NEE = nooit 'misschien' 9-5	
Een signaal betekent dat wat twee (of meer) individuen samen afspreken wat het betekent. Iets vragen doe je met signalen. Een vraag kan uiteindelijk zijn opgebouwd uit meerdere opeenvolgende signalen.	HE = een vraag..	Ben jij duidelijk? 9-7		Eik uniek Signaal is steeds een exacte copie van het origineel. Gebruik steeds precies dezelfde 1., 2., 3. opeenvolgende druk op precies dezelfde plaats op dezelfde manier, verander het signaal zelf niet.	JA betekent: JA, goed zo! DAT is het! Dank je wel. TOP ga zo door! JA, meer en langer van dit! JA is ook: 'gewoon gaan en BLIJVEN gaan'!	Informatie opslaan... 9-9		Samengestelde oefeningen 9-10	
... geen gewoonte. Paarden wennen makkelijk aan repeterende betekenisloze voorvallen. Zoals ze wennen aan flapperende paraplu's, wennen ze aan (onbewuste) herhalingen van hulpen of onrustige handen en benen.				Elk uniek Signaal is steeds een exacte copie van het origineel. Gebruik steeds precies dezelfde 1., 2., 3. opeenvolgende druk op precies dezelfde plaats op dezelfde manier, verander het signaal zelf niet.	NEE of HO is ALTIJD stoppen. NU ophouden met wat je doet! En JA, dan volgt er (als iedereen veilig is) ook een beloning!				

8 Stap voor Stap

ISes 8

Precisie baart kunst 8-1		Babystapjes 8-2		De Kleuterschool 8-3		Wie het kleine niet eert... 8-4		Het rijpaard in opleiding 8-5	
<p>Creëer een veilige omgeving, zonder lawaai, laat je NIET storen! Telefoon UIT! Zet een bekend paard in het zicht! Voeg steeds maar één stapje of wijziging per sessie toe aan de lesstof.</p>	<p>Babystapjes maken betekent dat het gewenste antwoord zeer eenvoudig te vinden is (voorzeggen mag). Beloningen moeten steeds zo makkelijk mogelijk te verdienen zijn!</p>	<p>Hoe kleiner en meer voor de hand liggend de stappen zijn die je traint, des te sneller geeft hij het juiste antwoord. Wie vaker kan belonen, zal het paard sneller trainen.</p>	<p>UH?</p>	<p>Veulens leren spelenderwijs de basis. Wat nu mag, mag voortaan altijd, wat niet mag, mag nooit. Kommen en gaan, meeloopen, stil staan, een stapje terug en respect voor elkaar.</p>	<p>Beloon elke stap, hoe klein ook, in de goede richting, altijd!</p>	<p>Van 'veulen naar rijpaard' gaat stap voor stap. Herhaal steeds al het voorgaande, lukt dat? Voeg dan één nieuw ding toe of verander maar één detail per keer.</p>	<p>Beloon het kleine niet eert...</p>	<p>Het rijpaard in opleiding</p>	
1, 2, 3 dank je wel 8-6		Nano stapjes 8-7		Beloon focus 8-8		De volgende stap... 8-9		Herhalen, herhalen... 8-10	
<p>Gebruik het ritme van 1, 2, 3 of eindig met een kleiner of een gelijk aantal passen. Geef een signaal als een been omhoog gaat, niet als het net aan de grond staat.</p>	<p>Gebruik een meer voor de hand liggend de stappen zijn die je traint, des te sneller geeft hij het juiste antwoord. Wie vaker kan belonen, zal het paard sneller trainen.</p>	<p>UH?</p>	<p>Beloon het paard ook regelmatig voor het 'bij de les blijven' of het 'bij jou komen' met zijn aandacht.</p>	<p>alleen als hij de vorige stappen snapt en moeiteloos kan herhalen.</p>	<p>Beloon elke stap, hoe klein ook, in de goede richting, altijd!</p>	<p>Van 'veulen naar rijpaard' gaat stap voor stap. Herhaal steeds al het voorgaande, lukt dat? Voeg dan één nieuw ding toe of verander maar één detail per keer.</p>	<p>Beloon het kleine niet eert...</p>	<p>Het rijpaard in opleiding</p>	

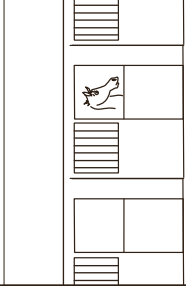

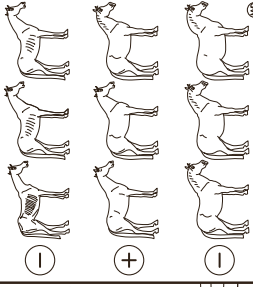
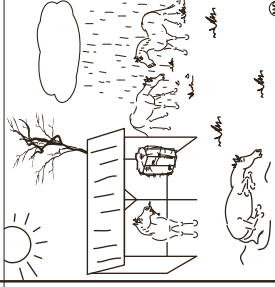
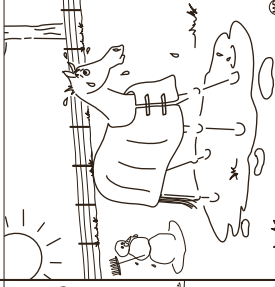

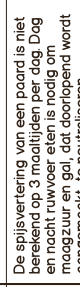

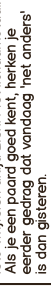
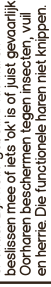

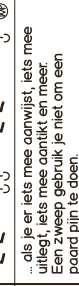
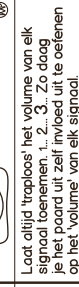

1 Veiligheid & Voorkennis

ISes 1

Alle paarden nog aan toe... 1-1		Ben je er klaar voor? 1-2		AUW, pijn is niet fijn 1-3		HE, pas op! 1-4		Match of Mismatch 1-5	
<p>Als je (van) paarden houdt moet je er goed voor zorgen en er alles over weten. WOW legt uit HOE paarden denken en WAT paarden nodig hebben.</p>	<p>Gebruik een meer voor de hand liggend de stapjes zijn die je traint, des te sneller geeft hij het juiste antwoord. Wie vaker kan belonen, zal het paard sneller trainen.</p>	<p>UH?</p>	<p>Beloon het paard ook regelmatig voor het 'bij de les blijven' of het 'bij jou komen' met zijn aandacht.</p>	<p>alleen als hij de vorige stappen snapt en moeiteloos kan herhalen.</p>	<p>Beloon elke stap, hoe klein ook, in de goede richting, altijd!</p>	<p>Van 'veulen naar rijpaard' gaat stap voor stap. Herhaal steeds al het voorgaande, lukt dat? Voeg dan één nieuw ding toe of verander maar één detail per keer.</p>	<p>Beloon het kleine niet eert...</p>	<p>Het rijpaard in opleiding</p>	
Fluchtieren vluchten 1-6		Met paarden praten 1-7		DOE wat je ZEGT 1-8		Beloon gewenst contact altijd! 1-9		Eerst lopen dan rijden 1-10	
<p>Niet te enthousiast rennen of roepen. Niet zomaar met je armen zwaaien! Deze 'hulpjes' helpen je niet. Als je iets wilt vragen aan een paard, doe dit dan met signalen waar het paard niet van schrikt.</p>	<p>Gebruik, wanneer je met paarden omgaat, korte makkelijke (zelfbedachte) woorden met duidelijk verschillende klinken. Meer weten zie www.paardwezijn.nl</p>	<p>UH?</p>	<p>Beloon het paard ook regelmatig voor het 'bij de les blijven' of het 'bij jou komen' met zijn aandacht.</p>	<p>alleen als hij de vorige stappen snapt en moeiteloos kan herhalen.</p>	<p>Beloon elke stap, hoe klein ook, in de goede richting, altijd!</p>	<p>Van 'veulen naar rijpaard' gaat stap voor stap. Herhaal steeds al het voorgaande, lukt dat? Voeg dan één nieuw ding toe of verander maar één detail per keer.</p>	<p>Beloon het kleine niet eert...</p>	<p>Het rijpaard in opleiding</p>	

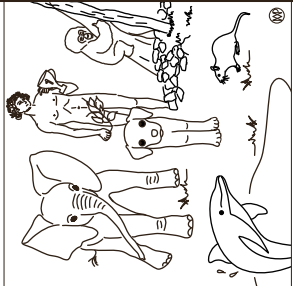

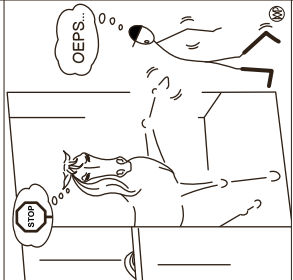
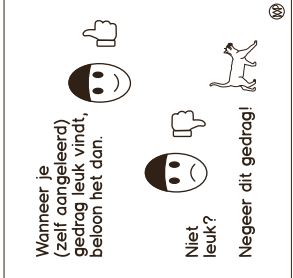
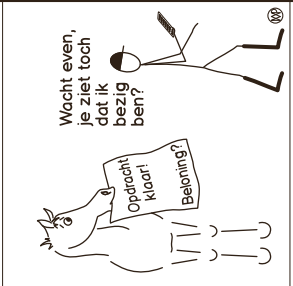

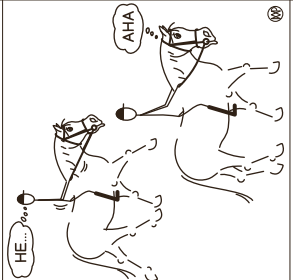
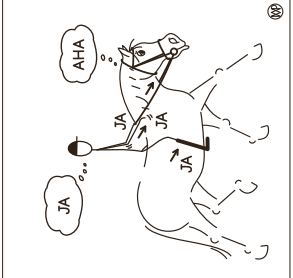

2 Eten & Drinken en zo...

ISES 2

Eén paard is geen paard	2-1	Eten en Drinken	2-2	IN of UIT Conditie?	2-3	Weer of geen Weer	2-4	Deken of geen deken?	2-5
									
Een paard alleen is altijd een eenzaam paard! Om zich veilig te voelen en goed te kunnen slapen heeft elk paard minstens één ander paard nodig									
									
									
									
									
									
Wie goed kijkt kan zien of een paard of een ezel ooit pijn heeft. Gebruik de EPWA, een gratis app die je helpt te beslissen of jouw paard pijn heeft (klik in je appstore).									
									
									
									
									
									
									
									
									
									
									
									
									
									

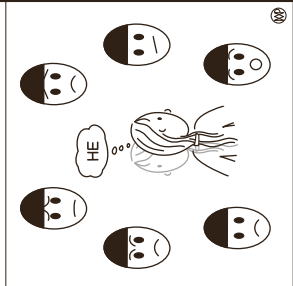
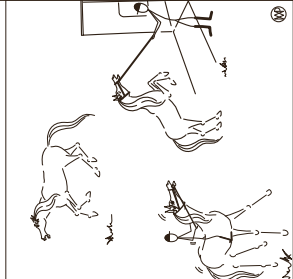
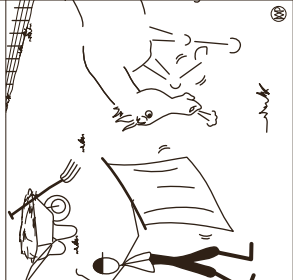
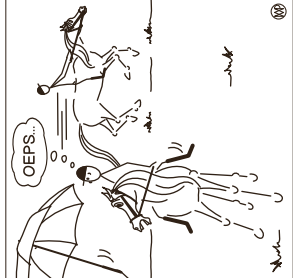
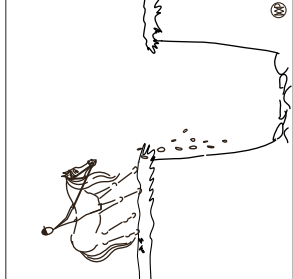
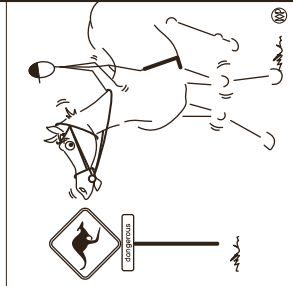
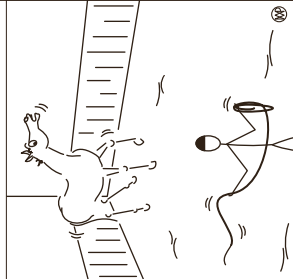
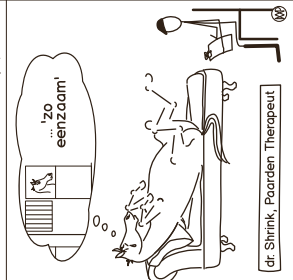
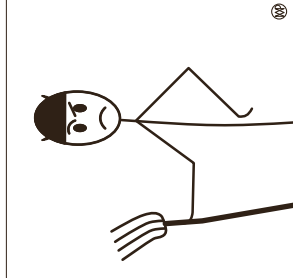
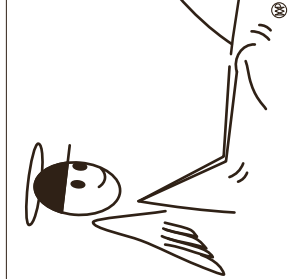
6 'Toevallig' Leren

ISES 6

Als je een dier kan belonen... 6-1	Paarden leren... 6-2	Paarden trainen... 6-3	Beloon of Negeer 6-4	Gedrag aanleren 6-5
			<p>Wanneer je (zelf aangeleerd) gedrag leuk vindt, beloon het dan.</p> <p>Niet leuk?</p> <p>Negeer dit gedrag!</p>	
... kun je hem trainen.	... onder andere doordat 'toevallig' gedrag iets oplevert. Daar hoeven mensen niet perseé bij te zijn.	... jou ook. Als hij bv ontdekt dat hij je weg kan sturen of kan laten komen, je iets kan laten doen of zorgen dat jij ergens mee stopt dan traint hij jou.		Vraag het paard iets simpels te doen, blijf vragen tot het paard 'toevallig' (voorzegeen mag) het begin van het goede antwoord vindt en beloon dat.
'NIET' 'Smart' 6-6	Nieuwe uitdagingen 6-7	AHA = Toevallig begrijpen 6-8	De 'verdubbelaar' inzetten 6-9	Rijden op een Beloning... 6-10
				
Een paard 'even' laten wachten op een beloning 'werkt' niet. Beloon gedrag dat je wilt zien op het moment DAT je het ziet of voelt.	Een nieuwe uitdaging kan in onze ogen klein en simpel lijken. Toch kan het voor het paard een enorme uitdaging blijken. Goed voorbeeld doet dan vaak goed volgen.	'Dit paard ontdekt bij toeval dat dit signaal van de teugel langzamer betekent. Wil je je signaal verlijnen? Geef dan een kleiner signaal, steeds voorafgaand aan, eventueel nog, een groter signaal.	Voor bijzondere prestaties! Combineer beloningen, die er zeg JA, WOW! Ontspan! Krab het paard bij de schoft of laat de beloning langer duren.	... is geduldig uitleggen wat je graag wilt zien door steeds met correcte timing het juiste antwoord 'aan te wijzen'. Stop je op tijd met vragen? Dan beloon je wat je wel wilt!

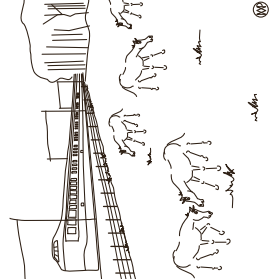

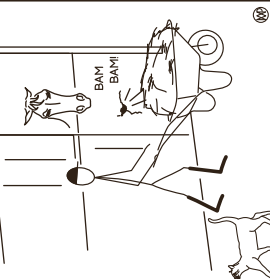
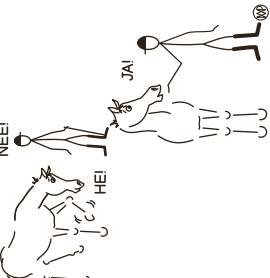

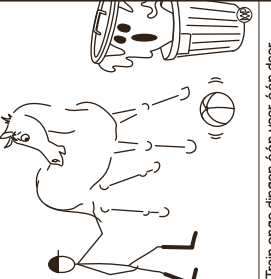
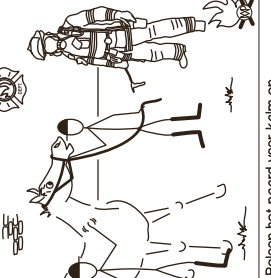
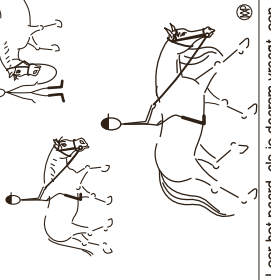
3 Gevoel & Gemoed

ISES 4

Jezelf in de weg zitten... 3-1	Vluchten, vechten, bevriezen? 3-2	Serieus gevaarlijk 3-3	Snel afgeleid 3-4	Remmen testen... 3-5
				
Als jij je boos, verdrietig, gespannen, alleen of klungelig voelt, kan jij dan nog braaf luisteren of informatie opnemen als de instructeur tegen de groep praat?	Een paard kan ook boos, bang, verdrietig, alleen of onzeker zijn. Ook hij zal minder goed luisteren als iets vervelends volgens hem, weer lijkt te gaan gebeuren.	Een paard dat, op de grond of onder het zadel, niet de kans heeft te vluchten wordt onvoorspelbaar en serieus gevaarlijk. Een 'speelse' hengst is geen speelgoed.	Een paard dat plots verrast of afgeleid wordt let niet meer op de ruiter. Een afgeleid paard is minder veilig om te hanteren en/of te rijden...	... dus wil je zeker weten dat een paard stopt als jij daarom vraagt.
OEPS, dat is schrikken 3-6	Te veel opwinding 3-7	Hartzeer en Zielenpijn 3-8	Te serieus is niet vriendelijk 3-9	Positief stemmen 3-10
				
Blijf kalm, gebruik je stem rustig, en krab je paard (mog met je nagels) bij de schoft. Ga daar mee door tot het paard echt kalm is.	Probeer te veel druk zo mogelijk te vermijden. Een stressvol, gedwongen of bang paard onthoudt niet de informatie die je zou willen dat hij onthoudt.	Een paard heeft eigen emoties en kan ook echt lijden, het effect van hartzeer en zielenpijn mogen we niet onderschatten.	Zelfs het tijdelijk afwezig zijn van vriendelijkheid (of alles altijd serieus nemen) kan serieus gevolgen hebben voor het welbevinden van het paard.	Moedig een paard aan of vraag even niets. Krab het paard vaker op de schoft en/of gebruik je stem. Laat hem tussen de oefeningen ontspannen bv door het strekken van de hals.

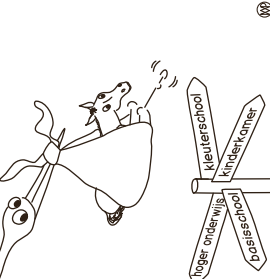
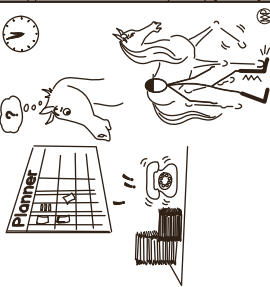
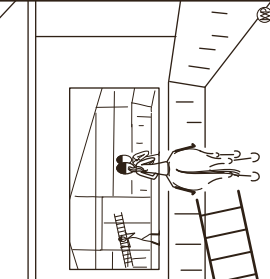
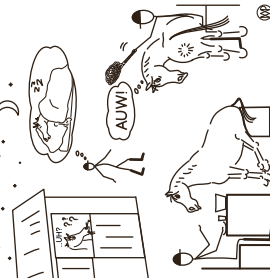
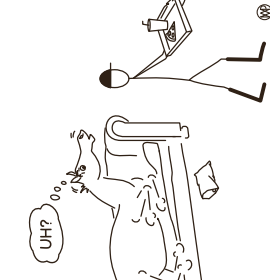

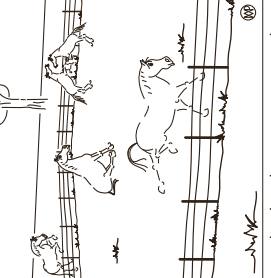
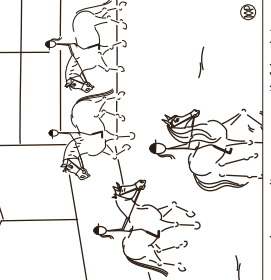
4 Kennen & (kalm) Kunnen

ISSES 5

Wennen aan van alles 4-1	Te veel tegelijk 4-2	Herrieschoppers 4-3	ALTIJD en NOOIT 4-4	De rustige benadering 4-5
				
Een paard kan makkelijk wennen aan van alles. Als het maar regelmatig voorbij komt en niet schadelijk is. Zelfs aan 'razende monsters' als passerende treinen.	Zorg dat een paard niet met te veel nieuwe of spannende dingen tegelijk in aanraking komt. Feestjes kunnen alleen als hij daarvoor 'gestudeerd' heeft.	Beloon aandachtstrekkers niet met aandacht of eten. Negeer 'herrieschoppen' zoals de stikkat dat kan! Beloon een kort moment van stilte met aandacht of eten!	Iets dat mag volgens de spelregels mag ALTIJD, iets dat niet mag, dat mag dus NOOIT. Zo hou je de rust ertn en raakt niemand in de war	Beloon het paard, stapje voor stapje, terwijl hij zich rustig naar een nieuw spannend object toe beweegt.
Voor de dierenarts komt 4-6	Monster Management 4-7	Beloon nieuwsgierigheid 4-8	Uitdagende Uitdagingen 4-9	Kalmte kan je redden 4-10
				
Leer het paard een 'target' aan te raken door hem daarvoor te belonen. Als de dierenarts komt, beloon je het paard als hij met zijn aandacht bij het 'target' spel blijft.	Laat het paard denken dat hij een eng object 'wegduwt' door enge objecten te 'ochtenvolgen' wanneer ze van het paard af beginnen te bewegen.	Train enge dingen één voor één door obstakels en enge dingen niet te vermijden. Leer het paard dat het leuk is om nieuwsgierig te zijn door nieuwsgierigheid te belonen.	Beloon het paard voor kalm en nieuwsgierig gedrag, als je nieuwe ervaringen, vreemde plekken en/of enge personen introduceert.	Leer het paard, als je daarom vraagt, een onspannen (lage) hoofd/hals houding aan te nemen. Zowel 'aan de hand', als onder het zadel in stap, draf en galop.

5 Denken & Doen

ISSES 3

Schone Start 5-1	Een paard kan niet... 5-2	Spiegelgiet, spiegelgietje aan de wand. 5-3	Paard ≠ Mens 5-4	Motivatatie problemen? 5-5
				
„Hoe een 'hippaard' zich 'braaf' gedraagt, dat leert het paard samen met ons. Die opleiding duurt jaren. Dit gedrag is niet aangeboren.	de telefoon opnemen, een agenda bijhouden of becomingsplannen maken. Hij kan NIET ongeduld zijn, neemt geen wraak en hij zal je nooit EXPRES pijn doen	Als je voor de spiegel gaat staan, kan je zien wat er naast en achter je gebeurt. Een paard heeft geen spiegel nodig, hij ziet al bijna alles. Hij heeft panoramisch zichtvermogen.	Paarden zijn geen mensen. Paarden gaan niet op tijd naar bed, paarden eten dag en nacht door en hebben meestal geen enkel idee waarom we ze 'straf' geven.	Leer het paard dat samen iets doen leuk (of lekker) kan zijn. Vindt uit welke omgeving, activiteit en beloning een bepaald paard het meest motiverend vindt.
Aangeboren of aangeleerd 5-6	Te veel, te vaak, te lang 5-7	Elk beloond gedrag 5-8	Normaal gedrag... 5-9	Gewenst gedrag... 5-10
				
Overschot de intelligentie van een paard niet. Overbelasting door 'onvermijdelijke' aanhoudende prikkels, kan de oorzaak zijn van 'spooky' of overgevoelig gedrag	Herhaal oefeningen niet te vaak of te lang. Drie keer 'goed gedaan' of de derde keer beter uitgevoerd is genoeg voor een paard om iets blijvend te begrijpen	... wordt door een paard herhaald als hij er, in zijn ogen, voor beloond wordt. Gedrag dat in zijn ogen niets oplevert, houdt vanzelf een keer op, daar kunnen wij mensen nog veel van leren.	... gezien door de ogen van een paard, is niet altijd het gedrag waar wij op zitten te wachten...	... gezien vanuit ons perspectief, is niet altijd gedrag dat een paard 'normaal' vindt.